

δὲν μπορεῖνὰ γεννηθῆ ἔξὸν ἴσως στὸν κ. Καβδαδία). Καὶ δὲ συμφέρνει, γιατί ὁ τόπος μας εἶναι φτωχὸς καὶ εἶναι μίξερὰ καὶ σὲ πρωτόγονη κατάσταση, καὶ ἂν λείψῃ τὸ ἐθνικὸ αἶσθημα ποὺ μας δένει μὲ τὸν τόπο, δὲν ξέρω ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος ποὺ θὰ προτιμᾷ; ἔταν δὲν εἶναι ἐκμεταλλευτὴς καὶ δὲ βρῖσκη νὰ ἐκμεταλλεύεται, νὰ κάθεται ἔδωπέρα κι ἔχι σ' ἄλλα μέρη πὺδ πολιτισμένα. Ἡ μετανάσταψη θὰ θεριέψῃ, κανεὶς δὲ θάχῃ πιά στὸ νοῦ του νὰ ξαναγυρίσῃ, γεωργικοὶ κ' ἐργατικοὶ λαοὶ πὺδ ἀπολίτιστοι θὰ μᾶς ξετοπίσουν ἴσως ἢ θὰ ρημάξῃ ὁ τόπος. Ἴσως ἢ γνώμη αὐτὴ νὰ φαίνεται ἀντίθετη ἀπ' ἔτι θὰ περιμένε κανεὶς, ὑπάρχουν ἔμως ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ ὑποστηριχθῆ. Λοιπὸν δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀλλαγὴ στὸν προορισμὸ τοῦ κράτους μας γιὰ πολὺν καιρὸ ἀκόμη. Γι' αὐτὸ δὲν μποροῦμε νὰ φέσσουμε στὴν τύχη τοὺς τοὺς Ἑλληνας τῆς Βουργαρίας. Καὶ συνακόλουθα θάχουμε νταραβέρια μὲ τοὺς Βουργάρους καὶ δὲν κάνει νὰ ὑποχωρήσουμε.

Κι ἀφοῦ τώρα ἢ ἀργότερα πρέπει νὰ καθαρίσουμε τοὺς λογαριασμοὺς μὲ τοὺς καλοὺς γειτόνους μας καὶ δὲν ἔχουμε καμμιά ἐγγύηση ἔτι, ἂν ὑποχωρήσουμε τώρα, ἀργότερα θάμαστε σὲ καλύτερη θέση νὰ τὸ κάνουμε, γιατί καὶ κουτσουρεμένοι θὰ μείνουμε καὶ τὰ ἔξοδα τὰ στρατιωτικὰ θὰ μᾶς βαραίνουν περισσότερο καὶ ποιὸς ξέρει, ἂν θὰ μᾶς ἔρχονται καὶ τότε πίσω οἱ μετανάστες τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὰ σύνορά μας δὲ θάναν ἔπως τὰ θέλουμε, παρὰ ἔπως τὰ θένε οἱ Βούργαροι, συμπεραίνουμε ἔτι **τώρα** εἶν' ἀνάγκη νὰ δυναμώσῃ ἢ Ἑλλάδα περισσότερο, ἂν πρόκειται νὰ σώσῃ τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Βουργαρίας. Λοιπὸν τώρα ἢ μὲ σύγκρουση ἢ ἔπως ἀλλοιῶς πρέπει νὰ κανονισθῆ ἢ διαφορά μας ἰκανοποιητικὰ γιὰ μᾶς.

Μένει τὸ ζήτημα: Μποροῦμε ἢ ἔχι; Ἄν μποροῦμε, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρξῃ δισταγμὸς γιὰ τὸ νέο τοῦτο πόλεμο, ἂν δὲν ὑποχωροῦν ἐκεῖνοι. Ἄν πάλι δὲν ἔχουμε τέτιο κουράγιο, ἀνάγκη, ἀπὸ τώρα ἔμως πρὶν λυθῆ ἢ διαφορά μας, νὰλλάξουμε πολιτικῶς: Ἄς γίνουμε σύμμαχοι τῆς Τουρκίας καὶ προστατευόμενοι τοῦ Γερμανισμοῦ καὶ τῆς Ἀγγλίας.

Μένει καὶ κάποιος δρόμος ἄλλος, ἀλλὰ μακρυνὸς κὶ ἀμφίβολος. Γι' αὐτὸν ἴσως μιλήσουμε, ἀφοῦ πρῶτα ἔπωςδὴποτε λυθῆ ἢ διαφορά μας μὲ τὴ Βουργαρία.

26.5.913

ΛΥΔΟΣ ΠΟΛΑΒΡΟΣ

Τὸ ἐμπνευσμένο τραγοῦδι τοῦ Μανουσάκα «Ὁργὴ Θεοῦ», ποὺ τὸ τυπώσαμε καὶ μεῖς σὲ περασμένο φύλλο, τὸ τόνισε ὁ μουσικὸς Θεμ. Πολυκράτης καὶ θὰν τὸ τραγουδήσουν τὰ κορίτσια στὸ Ἀρσάκειο.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΡΙΑ ΛΟΓΙΑ (*)

Εἴπαμε πὸς τὸ μαρτύριο προσδιορίζεται δὴ πέρα: δηλαδή, πὸς μπορεῖ κανένας νὰ ἐπανορθώσῃ ἓνα κακὸ ποὺ ἔκανε σ' ἓναν ἀθῶο;

Σ' αὐτὰ τὰ λόγια, θὰ μοῦ πῆτε πὸς κάποιον φωτερὸ σημάδι μισοφαίνεται καὶ σὰ νὰ διακρίνεται ἀπὸ μακριὰ κάποιον ἀχνότατον μονοπάτι, σκεπασμένο ἀκόμα ἀπὸ σκοτάδι καὶ λίγο-λίγο ἀρχίζει νὰ καθαρεύῃ.

Ἄς σκεφτοῦμε ἀμερόληφτα, ὄξω ἀπὸ κάθε ἀτομισμὸ καὶ ἀπὸ κάθε προσωπικὴ περίσταση.

Μήγαρις καὶ τὸ κορίτσι, τὸ θῦμα, δὲν ἔχει τάχατε καὶ αὐτὸ τὰ δικαιώματά του; Μοῦ φαίνεται πὸς τάχει. Ἄν τὸ παρατήσῃ, ἢ ἂν καὶ αὐτὸ στὴν περίστασή μας εἶναι τὸ σπουδαιότερο - δὲν τὸ παρατήσῃ, δὲ θὰ πληρώσῃ ἀραγες αὐτὸ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον τὴ ζημιὰ ποὺ δὲν τὴν ἐπροξένησε αὐτό, μὰ ὁ ἄντρας; Δὲ θὰ ὑποφέρῃ αὐτό, ἔτσι ἀπὸ ἔξαιρετικὸν θὰ πῆς προνόμιο, ἀδίκαιον;

Ἄς παραδεχτοῦμε πὸς καμμιά ἐπανόρθωση δὲν ἔρχεται γιὰ χάρη του, δηλαδή, σέρνεται ἀκαταμάχητα πρὸς τὸ βάραθρο. Αὐτὸ θὰ τὸ κάνῃ γιὰ ὄφελος μᾶς ἄλλης καὶ τότε θὰ εἶναι πάλι ἀδίκαιον.

Βλέπετε τώρα πὸς εἶναι κουτό, παράλογο καὶ βάλῃς τὸ ζήτημα ὅπως τὸ βάλαμε παραπάνω, ποὺ ὑποστηρίζουμε μὲ πὺδ πολλὴ ἔμφαση στὸ λεχτικὸ παρὰ ἀκρίβεια στὴ σκέψη, πὸς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι σωστὴ μιὰ ἐπανόρθωση ποὺ γίνεται σὲ βάρους ἑνὸς ἀθῶου.

Εἶναι σὰ νὰ μὴν καταλαβαίνῃς τίποτα ἀπὸ τὴν οὐσίαν τοῦ προβλήματος. Γιατί, ἂν τὸ πρόβλημα εἶναι γεμάτον ἀπ' ἀγωνία, εἶναι ἴσα ἴσα γιατί πάντα ὅποια καὶ ἂν ἦναι ἢ λύση του, ἓνας ἀθῶος θὰ θυσιάσῃ γιὰ νὰ ὠφελῃθῇ ἄλλος ἀθῶος. Ἄν προτιμήσῃς τὴ σύζυγον, θὰ χτυπηθῇ ἢ παρθέναν ἂν λυπηθῆς αὐτή, δὲν μπορεῖς νὰ λυπηθῆς καὶ κείνη.

Νάτο λοιπὸν τὸ νέο δίλημμα. Φριχτό.

Ἔτσι ποὺ τὸ θέσαμε, φαίνεται στὸν ἀμερόληφτον κριτὴ πὸς μολαταῦτα ξανοίγει λιγάκι ὁ οὐρανός.

Πραγματικὰ, τώρα μποροῦμε νὰ ποῦμε πὸς ὁ σύζυγος βρῖσκεται ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἐγκαταλείψεις ἴδιες στὴν ἀδικία, τὸ ἴδιο ἔνοχος, ὅπου καὶ νὰ γυρίσῃ νὰ ἰδῇ, εἴτε τὴν παρθέναν παρατήσῃ εἴτε τὴ γυναίκα του.

Ἄς προχωρήσουμε μὲ θάρρος.

(*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στὸ περασμένο φύλλο (σελ. 111).